

S. Sayısı : 62

Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü memur ve müstahdemlerinin ücretlerine dair olan 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna bir muvakkat madde eklenmesine dair kanun lâiyhası ve Nafia ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/885)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/4342

27 . XI . 1942

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü memur ve müstahdemlerinin ücretlerine dair olan 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna bir muvakkat madde eklenmesi hakkında Münakalât vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 25 . XI . 1942 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Esbabı mucibe

Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü memur ve müstahdemlerinin ücretlerine dair olan 3173 sayılı kanuna ilişik 2 ve 3 numaralı cetvellerde; sanatkâr işçilerle amele ve hamalların alabilecekleri aylık ücretler tesbit olunmuş ve sözü geçenlere bu kanunla muayyen ücretlerin fevkinde bir ücret tediyesi kabil olamamakta bulunmuştur.

Bu defaki dünya harbinin memleketimizde de husule getirdiği havayıcı zaruriye maddeleri üzerindeki fiyat tereffüleri dolayısıyla serbest çalışan işçilerle amele ve hamal gündelikleri de normal zamandaki rayicin iki, üç misline kadar yükselmiş ve bu vaziyet karşısında idare hizmetindeki işçi, amele ve hamalları iş başında tutmağa maddeten imkân kalmamıştır. Bunlar idareden aldıkları kanunla muayyen ücretlerle geçimlerini temin edemediklerini beyanla dışarıda daha fazla kazanç temini maksadiyle işten ayrılmış gitmektedirler. Son defa Devlet; memurlara ve aileleri efradına ucuz ekme ve gıda maddeleri temin çarelerine tevessül eylemiş ve bunlar haricinde kalanlara da daha pahalı ekme satılması tekarrür ettirilerek tatbik edilmekte bulunmuş olduğundan idarenin bahsi geçen sanatkâr işçi, amele ve hamalları da memurlara nazaran yüksek fiyatla ekme tedariki mecburiyeti karşısında kalmıştır. Bu hal şimdi bile iş başında tutulamayan mevzu bahis müstahdemlerin grup halinde idareden ayrılarak dışarıda yüksek ücretli iş almaları zaruretini mucip olacağı nazarı dikkate alınarak kendilerini idare hizmetinde tutabilmek ve bu suretle memleketin en ehemmiyetli bir âmme hizmeti olan demiryol işletmesi faaliyetini sekteye uğratmaktan vikaye eylemek maksadiyle gerek kendileri ve karılarına ve gerekse işçileri kendilerine ait olan ana ve çocuklarının beherine ayda beşer lira gibi cüz'î bir miktarın fevkalâde vaziyet zail oluncaya kadar ve ücretlerinden ayrı olarak idarece verilmesi zaruri görülmüştür.

4178 sayılı Fevkalâde zam kanuniyle de kabul edildiği veçhile işçi, amele ve hamalların üvey çocuklarının da bu nakdî yardımdan istifade eylemeleri ve ancak yetim maaşı alan üvey çocuklara bu yardımın yapılmaması lüzumu teemmül olunmuştur.

Bu suretle para verileceklerin 14 bin kadar müstahdemden ibaret olacağı tahmin edilerek her müstahdemin kendisiyle beraber vasati dört nüfusluk bir aile teşkil edeceğine nazaran yapılan hesap neticesinde senevi 3 360 000 lira kadar bir tahsisatın idare bütçesinden tediyesi lâzımgeldiği anlaşılmış ve idarenin hali hazır malî vaziyetinin de bu tediyeye sıkıntısız olarak müsait bulunduğu görülmüş ve bu maksatla ilişik sunulan kanun projesi arz ve teklif olunmuştur.

Projenin birinci maddesiyle; 3173 sayılı kanuna bu maksadı temin edecek muvakkat bir maddenin konulması hakkında hüküm teklif olunmaktadır.

Muvakkat birinci madde ile de; ayda beş liralık nakdî yardımdan işçi, amele ve hamallarla karısı, annesi ve çocuklarının istifade edecekleri ve bu yardımın fevkalâde vaziyetin devamı müddetince yapılacağı ve bu paraların kazanç, buhran, muvazene ve hava kuvvetlerine yardım vergilerine ve tekaüt aidaatına tabi olmayacağı ve borç için de haczedilemeyeceği ve bu istihkakların müstahdemlerin ücretlerini aldıkları tertiplerden ödenmesi hususları temin olunmaktadır.

Projenin 2 ve 3 ncü maddeleri; kanunun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe gireceğini ve hükümlerinin İcra Vekilleri Heyeti tarafından tatbik olunacağını göstermektedir.

Nafia encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Nafia encümeni
Esas No. 1/885
Karar No. 44

7 . XII . 1942

Yüksek Reisliğe

Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü memur ve müstahdemlerinin ücretlerine dair olan 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna bir muvakkat madde eklenmesi hakkında Münakalât vekilliğine hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 25 . XI . 1942 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp Başvekâletin 27 . XI . 1942 tarih ve 6/4342 numaralı tezkeresiyle Yüksek Reisliğe sunulan ve encümenimize havale buyurulan kanun lâiyası Devlet Demiryolları umum müdürü huzuriyle okunup konuşuldu.

Esbabı mucibesinden ve umum müdür tarafından verilen şifahi izahattan anlaşıldığına göre lâyiha mevzuunun, Devlet Demiryollarının 3173 numaralı kanuna bağlı 1, 2 numaralı cetvellerle ücretleri Bareme tabi bulunan (ve diğer muvakkat işçileri gibi icabı hale göre yevmiyelerinin artırılması kabil olmayan) daimî ve müseccel sanatkâr işçi ve müstahdemlerinin, diğer maaş ve ücretli Devlet memurları gibi işe yardımına mazhar olamamalarından geçim-

lerinde zorluk çektiklerini ve bu yüzden çok alışkın oldukları işlerinden ve vazifelerinden ayrılmak suretiyle idare hizmetlerinin de sekte dar olduğu ve bu sebeple fevkalâde ahvalin devamı müddetince bu gibilere de gerek kendileri ve gerek işleriyle mükellef buldukları efradı aileleri için ayda münasip bir miktar işe tazminatı verilmesi gayesine mâtuf bulunduğu anlaşılmış lâyiha esas itibariyle encümenimizce de kabul edilerek maddenin müzakeresine geçilmiştir.

Çalışıkları Devlet Demiryolları idaresinde bareme dahil diğer memurlarla aynı vaziyette bulunan ve yalnız unvan ve lâkapları sanatkâr ve işçi olmaktan başka farkı bulunmayan sabit gelirli bu müstahdemlerin, işe hususunda memurların Devletçe mazhar oldukları yardıma mukabil hiç olmazsa memurlara yapılan ve yapılacak maddi ve aynı yardımların piyasa fiyatıyla olan farkını kısmen karşılamak üzere işleriyle mükellef buldukları efradı ailelerinin beheri için beşer liralık bir nakdî yardıma maz-

har olmaları muvafık ve kâfi görülmüş ise de vazifeleri ve işleri iktizası ağır hizmetlerde çalışan ve lüzumlu kaloriyi almak zaruretinde bulunan kendileri için Hükümetin teklifindeki beş lira yerine on lira bir yardım yapılmasının daha muvafık olacağına encümenimizce mütefikan karar verilmiştir. Filvaki kendisinden başka zam alacak efradı ailesi olmıyan veya pek az olan işçilerin ayda alacakları beş veya on liranın, hariçte üç misline çıkmış bulunan aynı sınıf işçi yevmiyeleri karşısında kendilerini halihâzır işlerine bağlamıya kâfi gelmiyeceği âşikârdır. Barem mucibi iki lira yevmiye almak mecburiyetinde bulunan bir demirci, tornacı, veya marangoz hariçte mutlak surette bugün beş altı lira yevmiye alabileceğine göre ayda beş veya on liralık bir zammın yevmiyesi üzerine yapacağı yirmi veya kırk kuruşluk bir zam onu daimî surette işine bağlamıya kâfi gelmiyecektir.

Bu itibarla işçilerin kendileri için verilecek iâşe tazminatının on liradan aşağı olmamasını, işlerine bağlılıklarının temini makamından encümenimiz zaruri görmektedir.

Bundan başka Hükümet teklifinde iâşe tazminatı verileceği zikredilen kendi ve karılarıyla iâşeleri kendilerine ait olan ana ve çocukları ve

yetim maaşı almıyan üvey çocukları yerine bundan evvel Devlet memurlarına iâşe yardımı için kabul edilmiş bulunan esasa göre yani kendisi ve zevcesiyle iâşeleri kendisine ait olan evlâd, anne, büyük anne kız kardeş ve torunlara verilmesinin daha muvafık olacağı Encümenimizce kabul edilmiş ve madde ona göre tanzim edilmiştir. Gerçi encümenimizin tadilâtının bütçeye bir milyon liraya yakın bir zam yapması vârit ise de kabul edilen 3,5 milyonluk bir zamma 1 milyon lira daha ilâvesinin Devlet demiryolları bütçesine tahammül edilemeyecek bir yük teşkil etmiyeceği âşikârdır.

Bermucibi havale Bütçe encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunuldu.

Nafia En. Reisi	M. M.	Kâtip
Erzincan	Eskişehir	Sivas
A. Samih İltis	İzzet Akosman	A. N. Demirağ
Afyon K.	Afyon K.	Ankara
A. Çetinkaya	M. Gönenç	A. Baytın
Ankara	Diyarbakır	Eskişehir
E. Demirel	C. Çubukçu	O. Işın
İsparta	İzmir	Niğde
H. Özdamar	S. Epikmen	H. Mengi
Tunceli		Urfa
Samî Erkman		Ş. Uluğ

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Mzbata No. 32

Esas No. 1/885

28. XII. 1912

Yüksek Reisliğe

Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü memur ve müstahdemlerinin ücretlerine dair olan 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna bir muvakkat madde eklenmesi hakkında Münakalât vekillîğine hazırlanan ve Başvekâletin 27 ikinciteşrin 1942 tarih ve 6/4242 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Encümenimize tevdi buyurulmakla Nafia encümeni mazbatasıyla birlikte ve Maliye vekili Fuad Ağralı ile Münakalât vekili Amiral Fahri Engin ve Devlet demiryolları ve limanları umum mü-

dürü hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

Devlet demiryollarının hususi baremi dahilinde bulunan sanatkâr işçilerle amele ve hamallar; memurlarla aileleri efradına verilen ucuz ekmekten istifade edememekte olmalarına rağmen ücretleri barem ile tesbit edilmiş olduğundan serbest ve muvakkat amele gibi ücretlerine zam dahi yapılamamaktadır.

Hayat pahalılığın gözönüne alınca mühim bir ânme hizmetini teşkil eden kara münakale vasıtalarında aynı işleri yapan bu işçi sınıfının

maîşet durumlarının ıslahı ile idareye bağılıklarını sağliyyacak tedbirlere ihtiyaç olduğu âşî-kârdır.

Bu mucip sebeplerle hazırlanan lâyiha Encümenimizce de kabule şayan görülmüş ve Nafia encümeninin tadilen hazırladığı metin üzerinde müzakere cereyan etmiştir.

Nafia encümenince kararlaştırılan değişikliklerden biri, iâse tazminatı verilecek aile ef-radının memurlara yapılan yardımda olduğu gibi harcırah kararnamesine tevfikan beslemeğe mecbur olduğu kimselere teşmiline dair olup icabı hal ve maslahata uygun görülmekle aynen kabul edilmiştir.

Sanatkâr işçilerle diğer müstahdemlerin kendilerine verilecek tazminatın 10 liraya çıkarılmasını tazammun eden ikinci tadile gelince : Alınan izahata göre ekmek fiyatlarındaki farkın ağır işçilere verilen ekmek miktarına göre dahi ayda üç yüz elli kuruşu geçmediği ve yapılacak zamların Denizyolları, Askerî fabrikalar gibi Devlet müessesatında çalışan serbest işçi ve amele ücretlerinde dahi derhal akisler yaratacağının şüphesiz bulunduğu ve bütün bu mülâhazalar fevkinde, esasen kabul edilen şekle göre dahi Devlet demiryolları bütçesine bu zamlardan dolayı dört milyon liraya yakın ve ayrıca Yüksek Heyete sunulan ve katarlar ile tahmil ve tahrik işlerinde bilfiil çalıştırılanlara günde bir defa

parasız yemek verilmesi hükmünü vazeden lâyiha ile 950 bin lira ki ceman beş milyon liraya yakın bir masraf tahmil edilmekte olup idarenin bugünkü varidat ve masarifine nazaran ayrıca külfet yüklenmesi doğru olamayacağı anlaşılmış ve bu sebeplerle Hükümetçe teklif edilen zam ile iktifa edilmesi karargir olmuştur.

Kanunun icrasına İera Vekilleri Heyetini memur kulmağa lüzum görülmiyerek üçüncü madde dahi yeniden kaleme almıştır.

Bu esaslar dahilinde tadilen hazırlanan lâyiha Umumî Heyetin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	Reis V.	M. M.
Çorum	Kastamonu	Muğla
İ. Eker	T. Coşkan	H. Kitabcı
Kâtip		
İstanbul	Antalya	Bursa
F. Öymen	N. Esat Sumer	Dr. Sadi Konuk
Bursa	Elâzığ	Giresun
A. Nevzad Ayas	M. F. Altay	M. Akkaya
İsparta	İsparta	İstanbul
M. Karaağaç	R. Ünlü	H. Ülkmen
Kars	Kayseri	Kırklareli
C. Dursunoğlu	F. Başyal	B. Denker
Kütahya	Ordu	Samsun
A. Tiridoğlu	H. Yalman	M. A. Yörüker
Sivas	Tokad	Zonguldak
R. Çiner	H. N. Keşmir	Emin Erişirgil

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Devlet Demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü memur ve müstahdemlerinin ücretlerine dair olan 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna bir muvakkat madde eklenmesine dair kanun lâyihası

MADDE 1. — 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna aşağıdaki muvakkat madde eklenmiştir :

MUVAKKAT MADDE 1. — 3173 sayılı kanuna bağlı 1 nu-

NAFİA ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü memur ve müstahdemlerinin ücretlerine dair olan 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna bir muvakkat madde eklenmesine dair kanun lâyihası

MADDE 1. — 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna aşağıdaki muvakkat madde eklenmiştir :

MUVAKKAT MADDE 1. — 3173 sayılı kanuna bağlı 1 nu-

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Devlet Demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü memur ve müstahdemlerinin ücretlerine dair olan 2847 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren 3173 sayılı kanuna bir muvakkat madde eklenmesine dair kanun lâyihası

MADDE 1. — 17 mayıs 1937 tarih ve 3173 sayılı kanuna aşağıdaki muvakkat madde eklenmiştir :

3173 sayılı kanuna bağlı (1) sayılı cetvele dahil amele ve

Hü.

Na. E.

B. E.

maralı cetvele dahil amele ve hamallar ile 2 numaralı cetvelin 1 - 5 nci derecelerinde bulunan müstahdemlere; kendileri, karıları ve işçeleri kendilerine ait olan ana ve çocuklarından (Yetim maaşı almıyan üvey çocuklar dahil) her biri için, fevkalâde hallerin devamı müddetince, ayda 5 lira verilir.

Bu madde mucibince verilecek paralar kazanç, iktisadi buhran, muvazene ve hava kuvvetlerine yardım vergilerine ve tekaüt tevkifatına tabi olmadığı gibi borç için de haczolunamaz. Bu istihkaklar müstahdemlerin ücretlerini aldıkları tertiplerden aynı esaslara göre ödenir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

25 . XI . 1942

Bş. V. Ad. V.

Ş. Saracoğlu N. Menemencioğlu

M. M. V. Da. V.

A. R. Artunkal R. Peker

Ha. V. Mal. V.

N. Menemencioğlu F. Ağralı

Mf. V. Na. V.

Yücel A. F. Cebesoy

İk. V. S. İ. M. V.

Sırrı Day Dr. H. Alataş

G. İ. V. Zr. V.

R. Karadeniz S. R. Hatipoğlu

Mü. V. Ti. V.

F. Engin Dr. B. Uz

maralı cetvele dahil amele ve hamallarla 2 numaralı cetvelin birden beşinci derecelerine dahil bulunan müstahdemlere fevkalâde halin devamı müddetince kendileri için ayda 10 ve işçeleri kendilerine ait olan zevce, evlât (dul ve yetim maaşı almıyan) anne, büyükanne, kızkardeş ve torunundan her biri için ayda beş lira aylık istihkaklarına ilâveten verilir.

Bu madde mucibince verilecek paralar kazanç, iktisadi buhran, muvazene ve hava kuvvetlerine yardım vergilerine ve tekaüt tevkifatına tabi olmadığı gibi borç için de haczolunamaz. Bu istihkaklar müstahdemlerin ücretlerini aldıkları tertiplerden aynı esaslara göre ödenir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

MADDE 3. — Hükümetin teklifi aynen.

hamallarla (2) sayılı cetvelin 1 - 5 nci derecelerine dahil bulunan müstahdemlere, fevkalâde hallerin devamı müddetince, kendileri ile karıları ve işçeleri kendilerine ait olan evlât ve (dul ve yetim maaşı almıyan) anne, büyükanne, kızkardeş ve torunlarından her biri için ayda beş lira verilir.

Bu madde mucibince verilecek paralar, kazanç, iktisadi buhran, muvazene ve hava kuvvetlerine yardım vergilerine ve tekaüt tevkifatına tabi olmadığı gibi borç için de haczolunamaz. Bu istihkaklar müstahdemlerin ücretlerini aldıkları tertiplerden aynı esaslara göre ödenir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye ve Münakalât vekilleri memurdur.